

V pogovoru: **Martin Pandel**

»Mladina noče več imeti organizacij«

Za nami je sveženj prireditev in razprav v zvezi z letošnjo 60-letnico podpisa Avstrijske državne pogodbe, ki so se odvijale v Domu v Tinjah. Svoje stališče so zavzeli znanstveniki, politiki in predstavniki medijev - izobraževalnega referenta Martina Pandla smo vprašali o izsledkih.

Na zadnji razpravi, minuli petek, je deželni glavar Kaiser dejal, da hočejo socialdemokrati in zeleni izrecno navesti v novi deželni ustavi slovensko narodno skupnost, medtem ko ljudska stranka to hoče le v obliki »avtohtone narodne skupnosti«. Konservativni tabor politike narodne skupnosti zahteva veliko več - npr. zajamčeni mandat v deželnem zboru za narodno skupnost. Kaj je po vaši presoji realistično, kaj bo zapisano v deželno ustavo?

Martin Pandel: V zadnjem času sem trikrat vprašal deželnega glavarja Kaiserja, kako si predstavlja umestitev slovenske narodne skupnosti v novo koroško deželno ustavo. Sprva je bil še zelo zadržan in je mislil, da bi le težko omenili slovensko narodno skupnost, v zadnjem odgovoru prav 15. maja ob omizju tinjske prireditve pa je dejal, da zagovarja, da se v novi deželni ustavi nedvoumno navede slovenska narodna skupnost. To bi bil vsekakor napredek, čeprav le skromen. Mi smo se tej temi posvetili zelo obširno na posebnem zasedanju v Tinjah, kjer so dali svoje pravno preverjene in utemeljene predloge ter stališče najodličnejši znanstveniki, avstrijski ustavni pravniki, ki svetujejo vsem deželam v

ustavnih vprašanjih, kot sta npr. Bernd-Christian-Funk ali Peter Bussjäger. Vse naše politične organizacije so skupno zavzele stališče o reformi koroške deželne ustave in poudarile šest merodajnih točk, od uporabe slovenskega uradnega jezika v deželnih pristojnostih do dopolnitve Zakona o narodnostnih skupnostih itd., pri čemer je NSKS še dodal sedmo točko o zastopstvu Slovencev v javnih telesih oz. deželnem zboru. Več z naše strani kot priznana izobraževalna ustanova s težiščem političnega izobraževanja ne moremo storiti. Vse drugo je stvar pogajanj, pogovorov, tihe in glasne diplomacije, naših predsednikov. Sem pa v toliko realističen, da bodo, upam da le, navedli slovensko narodno skupnost imensko v novo deželno ustavo, če Ljudska stranka temu ne bo nasprotovala. Ta trenutno zagovarja le omembo »avtohtone narodne skupnosti«. Kot rečeno, tudi to bi bil napredek, ker smo do zdaj v deželni ustavi popolnoma zamolčani.

Večna tema, ki se je vedno spet pojavila v Tinjah, je morebitna notifikacija Avstrijske državne pogodbe. Skupina 122 uglednih

pubudnikov s Francetom Bučarjem in Ivanom Kristanom na čelu je v slovenski državni zbor vložila novo pobudo. Nekaterim opazovalcem, pa tudi vpletenim politikom se zdi, da gre zgolj za formalizem. Marjan Sturm je v Odmevih recimo dejal, da notifikacija ADP z vidika narodne skupnosti ni potrebna. Kakšne prednosti vidite za narodno skupnost, če bi Slovenija notificirala ADP in kako realistično se vam to zdi?

Najbrž sem se pri tem vprašanju največ naučil in sicer v tem, kako dejansko funkcionira politika, kako diplomacija, kako zavlačevati, zamegliti, zavzeti stališče enkrat tako, drugič spet drugače. Dejstvo je, da Republika Slovenija tega zaenkrat noče, vsaj uradno (še) ne, Republika Avstrija pa to načelno odklanja. Veliko je bilo že zamujenega, ker bi Slovenija ta korak lahko z mirno vestjo storila ob vstopu v EU in bi pri depozitarju enostavno vložila svoje nasledstvo, kot je to storila denimo Češka, in ni bilo nobenih težav. Avstrija bi to sprejela, kot je dejal zvezni predsednik Fischer svojemu takratnemu kolegu, državnemu predsedniku Türku. Da bo to zdaj vedno težje, je skorajda logično, saj je trenutno tako lepo in mirno

sodelovanje, gospodarstvo pa narekuje politiki in diplomaciji. Po drugi strani pa je tudi dejstvo, da je ADP skupaj s 7. členom mednarodnopravnega dokumenta in ima in bo imel vedno mednarodno veljavo, vseeno, ali se prizna Sloveniji nasledstvo ali ne. Tega mnenja sta predvsem svetovalec avstrijskega zunanega ministrstva sekcijski vodja biroja za mednarodno pravo Helmut Tichy in svetovalec Gerhard Hafner. Tudi to je ena od upravičenih utemeljitev. Vsekakor pa osebno mislim, da bi bil s strani uradne Slovenije primeren znak za to, da se bo zavzela tudi v prihodnje v večji meri za zaščito slovenske narodne skupnosti in da bo sproti bodrila Avstrijo, da npr. zadovoljivo reši medijsko osrkbo, da omenim le eno točko, ki sledi navsezadnje tudi iz člena 7. V tem trenutku pa se mi zdi, da ni realistično, da bo prišlo v krajšem obdobju do notifikacije nasledstva Slovenije, ker ima Slovenija druge težave. Osebnost vendarle mislim, da bi z notifikacijo končno tudi pečatili, da nam je skupna harmonija toliko vredna, da tudi to ne more biti ovira, saj navsezadnje ne spremeni ničesar, le da ima Slovenija pravno še bolj zajamčen status kot država zaščitnica slovenske manjšine v Avstriji. Vsekakor pa bo take »spore« v prihodnje morala reševati Evropa z nekimi skupnimi smernicami, kako naj ravna matična država s svojimi jezikovnimi skupnostmi izven lastne države.

V diskurz o stanju narodne skupnosti in z njo povezanimi pravnimi pa tudi zgodovinskimi osnovami ste vpletili tudi mladino. Kakšen je vaš vtis glede zanimanja mladine za politiko narodne skupnosti? Ali vidite nove pristope, nove oblike, ki bi znali najti pot iz tripolarnosti narodne politike?

Kar me še posebej veseli je dejstvo, da smo svojo dejavnost precej usmerili v to, da v priprave tematskih nizov vključujemo mlade strokovnjake. Pri zadnji seriji so to bili mladi pravnik Dejan Valentinčič, psiholog Otto-

meyerjeve šole Daniel Wutti in z graške univerze Jürgen Pirker, ki je leta 2013 v pospešeni obliki zgradil čezmejne projekte na temo: Ločene poti/Skupna prihodnost. In ravno Daniel Wutti je veliko tudi znanstveno prispeval k ugotovitvi, da tretja generacija laže in neobremenjeno obdeluje zgodovino naših prednikov, naše Južne Koroške, Koroške in Avstrije ter s širšim pogledom na celotno Alp-sko-Jadransko regijo. Prišel pa sem do spoznanja, da se mladina zelo zanima za politiko, predvsem še za zgodovino. Kar obmolknejo, če spregovorijo priče časa. In poslušajo. Morda bolj kot pa mi v drugi generaciji, ko nam je vse to le breme. In Daniel Wutti mi je rekel, da je v marsičem med študijem in zdaj v svojem konkretnem znanstvenem delu nekoliko spremenil svoje stališče. Svoje stališče so zavzeli tudi drugi, kot je Alina Zeichen, ki spregovori in pove, kar misli, kot se ji zazdi, vseeno, ali je tam mikrofona ali ne. To je seveda nov pristop in nova kvaliteta. In mladina se še bolj zaveda svoje identitete, biti in ostati Slovenec. Tu jim mi delamo krivico. Pa vendarle v neki drugi bolj sproščeni, ne preveč krčeviti, zaprti obliki. In to je tudi naša nova šansa. Vsekakor jaz to v svoji že večdesetletni izobraževalni dejavnosti močno ugotavljam in tudi pospešujem. Mladina noče imeti več organizacij, mladina hoče zavzeti skupno stališče za obstoj naše slovenske narodne skupnosti. In sam sem že večkrat rekel, da mora mladina dobiti večje mesto v razpravah. In ravno tinjski projekti z mladimi, s študenti in dijaki mi osebno dajo veliko upanja, da bo mladina še v večji meri tudi narodnostno zaživela, ker se bo brez predsodkov enostavno zmenila z nemško govorečimi za boljše rešitve za naš obstoj, za več dvojezičnih tabel na Južnem Koroškem, za večje priznanje slovenskega jezika v javnosti. Torej dajmo naši mladini v prihodnje še več pozornosti. Tinjski dom to že upošteva!